

DESPRE DREPTUL LA VIAȚĂ ÎNAINTE DE NAȘTERE

Romano Guardini

Invitat fiind, în 1949, de un grup de medici, să-și dea propriul aport în spinoasa discuție pe marginea art. 218 din Codul Penal german [1], teologul romano-catolic [Romano Guardini](#) povestește că, inițial, pe motiv că nu era competent – nefiind nici medic, nici jurist ori sociolog – era cât pe ce să renunțe, însă mai apoi, când își dă seama că problema în sine depășea orice domeniu și specializare, în joc fiind însăși existența umană, avea să-și schimbe gândul, acceptând să dea o opinie, în calitate de filosof și teolog.

I. Problema spinoasă și legea

Întrebarea care se impune este aceasta: **este îngăduit ca viața copilului ce se dezvoltă în sânul matern să fie curmată?** Întrebarea nu e fără motiv, deoarece viața unei asemenea ființe nu este izolată, ci influențează viața mamei, a familiei, ba chiar a întregului popor. Existența acestei ființe ar putea deveni un pericol pentru mamă, familie ori colectivitate: este îngăduit, așadar, să se înlăture acest pericol, ucigându-l?

Însă problema este cu mult mai spinoasă. Individul uman este conceput fără voia sa; până la naștere depinde de mamă, după aceea depinde de familie și de colectivitate. Așadar, toți cei care cooperează la dezvoltarea sa, în special părinții și Statul, sunt responsabili față de el. Deci, dacă sunt responsabili, pot, oare, în anumite împrejurări, să reprezinte interesele celui încă nenăscut privându-l de viața fizică? De exemplu, în caz că și-ar da seama că viața acestui viitor cetățean ar putea fi nefericită – nu ar fi de mai bine, oare, să fie împiedicată venirea sa pe lume?

Aceste problematici sunt de actualitate, însă în trecut erau rezolvate altfel, cu ajutorul credinței în pronia dumnezeiască. Când, însă, oamenii au început să nu mai țină cont de acest ajutor ceresc, aceste griji au devenit atât de împovărătoare încât și-au închipuit că sunt unicii stăpâni ai existenței umane.

Mai apoi, odată cu înmulțirea nevoițelor sociale (hrană și locuință, educație și carieră, îngrijiri medicale, etc.), Statul și oamenii au fost tentați să nege demnitatea omului. Însă, pe măsură ce societatea a devenit mai civilizată, s-a încetățenit acest principiu: nu este îngăduit ca viața omului să fie lezată decât în caz de legitimă apărare ori ca urmare a unui delict grav.

Așadar, după cum se poate vedea, nu este îngăduit ca viața ființei umane, ce se dezvoltă-n sânul matern, să fie distrusă, deoarece nu a comis niciun delict și nici nu este un agresor

împotriva căruia ar putea fi invocat legitima apărare. Cu toate acestea, viața mamei poate fi pusă în pericol astfel încât, la recomandarea medicului, ea ar putea profita de îngăduința legii sacrificând viața fiului. De multe ori, totuși, o astfel de procedură nu este nici pe departe necesară, căci nu în toate aceste cazuri avem de-a face cu probleme medicale grave, ci este vorba mai degrabă de o „recomandare socială”. Unii recomandă întreruperea sarcinii pe motiv că nașterea unui fiu ar putea fi atât de defavorabilă familiei și colectivității încât uciderea acestuia este de dorit.

Însă, dacă doar pentru o daună se consideră justificată suprimarea unei vieți umane, stabilirea unor limite, indiferent de natura lor, devine absolut imposibilă. E adevărat că în perioadă modernă, în special în ultimele timpuri, viața religioasă și principiile etice s-au slăbit atât de mult încât impulsul vital al celui mai puternic pare să prevaleze în fața celui mai slab, dar, dacă se procedează în acest fel, viața umană devine ceva „material”, un lucru, doar ceva ce poate fi folosit. Epoca noastră tinde să-l dizolve pur și simplu pe individ în masa de oameni astfel încât unicitatea, calitatea cea mai de preț a omului, pentru mulți pare să se fi pierdut.

II. Obiecții

Unii ar putea fi tentați să creadă că există o evoluție în obiceiurile umanității și că nu este necesar să se impună principii absolute, ci este îndeajuns să se adopte noi prevederi, plecând de la situațiile concrete.

Experiența ne învață, însă, că unele comportamente nu trebuie banalizate, căci sunt un adevărat pericol pentru viața fizică, în speță atunci când mama este lipsită de un ambient liniștit, de îngrijiri medicale ori hrană. Dar, dincolo de aspectul fizic, acea ființă ce crește în sânul mamei nu este doar o excrescență a cărei îndepărtare aduce ușurare, ci este o ființă care depinde de mamă.

O eventuală întrerupere de sarcină are consecințe asupra întregii vieți fizice, spirituale și caracteriale a mamei. Trebuie, de asemenea, să se țină cont că efectele nu sunt doar vizibile, ci există și efecte care nu se văd: răni ale sufletului care, deși nu sângerează fizic, afectează întreaga structură interioară, conștiința, ducând la apariția sensului de vinovăție și la manifestarea diferitor forme de auto-pedepsire, melancolie, nesiguranță, depresie.

Așa-numita „recomandare socială” stabilește că este binevenită uciderea fătului atunci când nașterea sa ar produce daune familiei și propriilor sale interese. Însă, din moment ce se acceptă un astfel de principiu, este posibil să se rămână doar la acest nivel? Nu tot așa s-a întâmplat și cu politica nazistă în anii trecuți? Nu i-a fost, oare, încredințată atunci Statului toată puterea, așa încât cetățenii puteau fi suprimați indiferent dacă săvârșiseră ori nu vreo infracțiune? Dacă se acordă Statului dreptul de a determina care dintre copii trebuie să se nască ori nu, cine ne poate spune unde se va putea ajunge în viitor? Cine ne poate garanta că Statul nu va decide exterminarea unei etnii ori rase incomode?

În astfel de situații, în momentul în care principiul de bază este trunchiat ori înlăturat, imediat intervin raționamente practice / utilitariste care denaturează totul.

III. Punctul de vedere decisiv

Răspunsul definitiv este acela că „viața care se dezvoltă” în sânul mamei este aceea a unui om; iar omul nu poate fi ucis decât doar din legitimă apărare. Această afirmație se fondează pe demnitatea persoanei umane.

Viata unui om este inviolabilă, nu doar pentru că trăiește și, de aceea, ar avea „dreptul la viață”. Un astfel de drept îl are și animalul, căci și acesta trăiește. Viata omului nu poate fi suprimată deoarece omul este persoană. Persoana nu este doar ceva de natură psihologică, ci o realitate existențială. Nu depinde de vârstă, condiții psiho-fizice ori abilități naturale. Personalitatea poate fi inconștientă, cu toate acestea trebuie respectată. Ori e posibil să nu fie complet dezvoltată, ca la copil; însă, tocmai de aceea, trebuie să fie tutelată. Ba chiar se poate întâmpla ca se nu se actualizeze din punct de vedere material din lipsa unor condiții esențiale, ca în bolnavii de minte, dar și în acest caz oamenii care sunt sănătoși trebuie să se deosebească de sălbateci, respectând-i și pe cei defavorizați. Personalitatea poate fi latentă, ca în embrion, dar și acesta are dreptul să actualizeze ceea ce este deja, o ființă umană. Omul se distinge de lucruri prin faptul că este persoană. **Un lucru are margini, are materialitate, dar nu are responsabilitate. Un lucru poate avea valoare, însă nu demnitate.**

Interdicerea uciderii omului este încoronarea maximei care spune că acesta nu trebuie tratat precum un lucru. Este evident că, uneori, pentru Stat omul este un simplu membru al speciei umane, un element al structurii sociale, însă, independent de ce gândește un sistem ori altul, important este adevărul profund al omului: el are demnitate și stă deasupra tuturor lucrurilor. **Respectarea omului ca persoană este o exigență care nu admite niciun fel de discuție: de acest respect atârnă demnitatea sa, bunăstarea, ba chiar umanitatea omului.** În momentul în care această necesitate este pusă în dubiu, se ajunge la tot felul de barbarii.

În afară de aceasta, fiul nu este pur și simplu „corpul mamei”, nici doar o parte a acestuia, ca și cum ar fi vorba de vreun organ ori excrescență, ci este un om care crește. Aceasta este însăși esența maternității. A fi mamă nu înseamnă „a produce viață” – căci și animalele face aceasta – ci „a da naștere unui om”. Iar un om este o persoană – la început nesensibilă – dar, încetul cu încetul, tot mai evidentă.

Asupra maternității au fost vărsate puhoai de sentimentalisme din partea celor ce, de fapt, nu erau interesați nicidecum de demnitatea și drepturile femeii. Însuși tonul cu care se vorbește despre aceste aspecte ar trebui să dea de gândit, căci consensul de azi se poate transforma într-o atitudine contrarie mâine: lipsă de respect, abuz, ba chiar cruzime. **Nu este adevărat că femeia „are dreptul de a dispune cum vrea de propriul trup”. Trupul ei nu este trupul unui animal, ci trupul unei ființe umane, iar fiul ce-l poartă-n sân nu-i aparține, ci-i este dat doar spre îngrijire.**

O altă afirmație gravă, care denotă o evidentă incoerență este și aceasta: se spune că fiul pe care mama îl poartă în sân este o parte din corpul ei. Gândind astfel, este ca și cum am spune că omul este o simplă parte a Statului, o parte a unui organism. Opinia care îi permite mamei să dispună cum vrea de copilul care trăiește în sânul ei ar trebui să îi permită și Statului, în mod asemănător, să dispună cum vrea de viața cetățenilor săi. Însă tocmai o

astfel de perspectivă dă fiori omului contemporan: a fi la cheremul unei autorități care neagă dreptul individual al persoanei pare a fi cea mai insuportabilă nedreptate.

[1] Este vorba de un articol ce reglementează întreruperea sarcinii în Codul Penal german, mai precis cazurile ce nu erau pasibile de pedeapsă fie datorită unei indicații medicale, în cazul în care sănătatea femeii ori a embrionului ar fi fost în pericol, fie în cazul în care sarcina intervenea în urma violului.

Sursă: Cf. Romano Guardini, *Il diritto alla vita prima della nascita*, Morcelliana, Brescia 2005, pp. 5-23.

Disponibil la www.provitabucuresti.ro și la

www.culturavietii.ro/2012/02/09/despre-dreptul-la-viata-inainte-de-nastere-o-contributie-a-teologului-si-scriitorului-romano-guardini-1885-1968